

היום נלמד בעזרת ה':

יבמות דף כ

משנה: כל שהיא איסור ערוה: כגון 15 עריות ששנינו בתחילת המסכת, צרתה לא חולצת ולא מתייבמת, וכל שכן היא.

איסור מצוה / איסור קדושה: המשנה תבאר להלן.

אחותה שהיא יבמתה: אחותה של הערוה כשהיא יבמתה, כגון שנפלו לפניו שתי אחיות משני אחים ואחת מהן אסורה עליו משום ערוה כגון שהיא כלתו או חמותו. ראובן שמעון ולוי אחים < לראובן יש בן ושמו אברהם > אברהם נשא את רחל, לרחל יש אחות ושמה לאה < אברהם מת > רחל שהיא אשתו של אברהם וכלתו של ראובן נישאת לשמעון < לאה אחותה נישאת ללוי > שמעון ולוי מתים ללא בנים < נשותיהם נופלות לייבום לפני ראובן. במקרה זה רחל פטורה מחליצה וייבום שהרי היא כלתו, ואחותה לאה שהיא יבמתה (= שנופלת יחד אתה לייבום לפני ראובן) אינה אסורה על ראובן משום 'אחות זקוקתו' שהרי אחותה רחל אינה זקוקה לו, ולכן לאה חולצת או מתייבמת.

כעת המשנה מבארת מהו איסור מצוה / איסור קדושה:

איסור מצוה: שניות לעריות שהוא איסור מדברי סופרים, וכיון שהיא אסורה להתייבם לו רק מדברי סופרים לכן היא חייבת בחליצה. ויבואר בגמרא.

איסור קדושה: אלמנה לכ"ג: ראובן הוא כהן גדול < אחיו שמעון מת ללא בנים > אלמנת שמעון נופלת לפניו לייבום. אסור לכהן גדול לשאת אלמנה.

גרושה וחלוצה לכהן הדיוט: ראובן שהוא כהן הדיוט נשא גרושה או חלוצה למרות שאסור לו < ראובן מת ללא בנים > אשתו נופלת לייבום לפניו. במקרה זה היא צריכה חליצה, לפי שקידושין תופסים בחייבי לאוויים ונמצא שהיא היתה אשתו של ראובן, אבל אסור לאחיו לייבם אותה לפי שהוא כהן.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

ממזרת ונתינה לישראל: אם היבמה היא ממזרת או נתינה (= מהגבעונים שאסורים מלבוא בקהל) ונפלה לפני ישראל, או שהיבמה ישראלית ונפלה לפני נתין או ממזר, חולצת ולא מתייבמת.

גמרא: צרת איילונית: הכלל בא לרבות צרת איילונית שפטורה מייבום וחליצה. **לראובן יש שתי נשים - רחל ולאה < רחל איילונית < ראובן מת ללא בנים < שתיהן נופלות ליבום לפני שמעון אחיו של ראובן.** הדין הוא שאיילונית פטורה מייבום (למרות שאינה ערוה, אלא משום שנאמר במצוות ייבום "אֲנָשׁךָ תִּלְד" והיא אינה בכלל זה), רב אסי סובר שכשם שאיילונית פטורה מייבום כך צרתה פטורה.

ואיבא דאמרי: שהכלל בא למעט צרת איילונית שחולצת או מתייבמת, לפי שהיבמה האיילונית פטורה מייבום לא בגלל שהיא ערוה אלא בגלל שהיא איילונית, וכל שאיסורה אינו משום ערוה צרתה חולצת או מתייבמת.

למדנו במשנה - אחותה שהיא יבמתה וכו':

אין הכוונה שאחותה של היבמה אסורה עליו באיסור מצווה (= שניות לעריות האסורות מדרבנן), שהרי מן התורה היא מותרת לו ונמצא שאסור לו לייבם את אחותה משום שהיא 'אחות זקוקתו'. אלא כוונת המשנה שאחותה של היבמה אסורה עליו באיסור ערוה, וכיון שהיא אסורה עליו מן התורה הרי שהיא פטורה מייבום, ולכן אחותה אינה נחשבת ל'אחות זקוקתו' ומותרת בייבום.

קדש עצמן במותר לך: קדש את עצמך להיזהר אף במה שמותר לך, ותוסיף על העריות האסורות לך לאסור גם את השניות המותרות לך, כדי שלא תבוא להיכשל בעריות האסורות עליך.

קפסיק ותני: מדוע התנא של המשנה פסק שבכל מקרה אלמנה לא מתייבמת לכהן גדול? אמנם אם היא התאלמנה לאחר שאחיו המת כבר נשא אותה היא אסורה בייבום משום שהיא אינה בתולה, ונמצא שהיא אסורה על הייבום גם משום עשה (= והוא אִשָּׁה בְּתוּלָיָה יִקַּח) וגם משום לא תעשה (= אֶלְמָנָה וְגֵרוּשָׁה וְחִלְקָה זָנָה אֶת אִלָּהּ לֹא יִקַּח) ואין העשה של הייבום דוחה את העשה והלא תעשה, אבל אם היא אלמנה מן האירוסין (= שאחיו המת רק אירס אותה ועדיין לא נשא אותה) מותר לו לייבם אותה, משום שהיא עדיין בתולה ואינו עובר על העשה (= והוא אִשָּׁה בְּתוּלָיָה יִקַּח) אלא רק על הלא תעשה (= אֶלְמָנָה וְגֵרוּשָׁה וְחִלְקָה זָנָה אֶת אִלָּהּ לֹא יִקַּח) וא"כ יבוא העשה של ייבום וידחה את הלא תעשה.

(המשך בדף הבא ↓)

יש לך יבמה אהב אחרת שעולה לחליצה ואינה עולה לייבום, ואיזו זו חייבי לאוין: כגון אלמנה מן האירוסין לכהן גדול.

ואימא חייבי כריתות: אולי זה נאמר שאף שחייבי כריתות לא מתייבמות אבל חייבות בחליצה.

אמר קרא... כל העולה לייבום עולה לחליצה, וכל שאין עולה לייבום אינו עולה לחליצה: וכיון שחייבי כריתות לא מתייבמות לכן פטורות אף מן החליצה.

אי הכי אף חייבי לאוין נמי: א"כ מדוע חייבי לאוין כגון אלמנה לכהן גדול חולצת ולא מתייבמת, והרי אמרת שאם אינה מתייבמת אינה חולצת.

דהא רבי רחמנא יבמתו: שהרי אמרנו מקודם שהתורה ריבתה "יבמתו" שיש יבמה שעולה לחליצה ולא לייבום.

מתיב רבא: על דברי רב: כתוב בברייתא שאם היבם חלץ או בא על היבמה האסורה לו באיסור מצוה (איסור דברנן) או באיסור קדושה (איסור לאו) – נפטרה צרתה מזיקת היבום והיא מותרת לשוק. מוכח שמהתורה אפשר ליבם 'חייבי לאוין', ולכן אם עבר בדיעבד ויבם אותה חל היבום, שלא כפי שלמד רב מפסוק?

הגמרא מתרצת: כוונת הברייתא שאם בא על איסור מצוה או חלץ לאיסור קדושה נפטרה הצרה, אך אם באמת בא על איסור קדושה לא נפטרה צרתה כי לא שייך בה כלל יבום.

פצוע דכא וכרות שופכה: הם אנשים שיש להם בעיה באיברי ההולדה ואינם יכולים להוליד, ובתנאי שהם 'סריס אדם' דהיינו שדבר זה קרה להם על ידי אדם - אסורים בלאו להתחתן עם בת ישראל (אבל אם זה היה קורה מאליהם אין להם איסור להתחתן). ולכן יש להם 'איסור קדושה' ליבם, אבל אם עברו ויבמו היבום חל, אמנם אסור להם 'לקיימן' והם צריכים לגרש אותן משום הלאו.

'והזקן' שאינו יכול להוליד - אין לו איסור לאו להתחתן. אמנם לכתחילה לא ייבם כי אינו יכול להקים שם לאחיו, אבל אם עבר וייבם חל היבום ויכול לקיימן.

מכאן מוכיח רבא שיש יבום בחייבי לאוין מהתורה שלא כדעת רב.

אלא אמר רבא: ולכן רבא מתרץ באופן אחר מדוע כהן גדול לא מייבם אלמנת אחיו מהאירוסין - אפילו שיש בה רק איסור לאו והיה אמור לבוא העשה של יבום ולדחות את הלא תעשה. משום שבאמת יש בה גם 'עשה' (על הכהנים הגדולים להיות קדושים ומופרשים מאלמנות), ואין עשה דוחה עשה ולא תעשה.

ממזרת ונתינה מאי איכא למימר: הרי יש בהם רק איסור לאו? רבא מתרץ שיש בהם גם 'עשה' כפי שנאמר על איסורי עריות שישראל צריכים להיות קדושים מביאות האסורות להם.

הגמרא מקשה על דבריו: שאם כן בכל התורה כולה יהיה גם איסור עשה. משום ש"והתקדשתם" נאמר בסוף פרשת מאכלות אסורות, ורבא נקט שהוא איסור כללי על ביאות אסורות, אך הגמרא מקשה אם כן מדוע לא נאמר שהוא איסור כללי על כל התורה?

אלא אמר רבא: הסיבה שאלמנה מן האירוסין אסורה ביבום לכהן גדול, משום גזירה דרבנן אטו אלמנה מן הנישואין. ולכן אם עבר ויבם חל היבום.

הגמרא מקשה: אם כן בממזרת ונתינה שאין גזירה כזו מודע אסור לייבמן? ומתרת גזירה אטו שלא יבואו להתיר להתחתן איתם שלא ביבום (שהרי רק ביבום העשה דוחה לא תעשה).

יבום בנחלה תלה רחמנא: הפסוק פירש שהיבום מעביר את נחלת האח המת לאחיו המייבם, וממילא ידוע לכל שרק אח מהאב שיוורש את אחיו יש בו מצות יבום ולא באח מהאם.

בבנים תלה רחמנא: הפסוק פירש שמצות יבום היא משום שאין לאח שמת ילדים. והדבר מפורסם.

בישיבה תלה רחמנא: הפסוק פירש שמצות יבום היא על שני אחים היושבים יחדו בעולם ('כי ישבו אחים יחדיו').

ממזרת ונתינה נמי לא שכיחא: ואם כן מדוע נאסור לייבם אותה במקרה שהיתה נשואה לאחיו - מחשש שלא יבואו להתחתן איתה בסתם, והרי אין זה מצוי?

גזירה ביאה ראשונה: אמנם היה מותר לכהן גדול לייבם את האלמנה מהאירוסין משום שעשה דוחה לא תעשה, אבל כל זה רק בביאה הראשונה שבה יש את המצוה,

ורבנן גזרו שלא ייבם כלל מחשש שימשיך לבוא עליה פעם נוספת ואז הרי כבר אין מצות עשה של יבום. וזו גם התשובה לממזרת ונתינה.

הדר אמר רבא: חזר בו מדבריו ואמר שאפילו ביאה ראשונה אסור להם לבוא על היבמה. משום שכל ההתר של עשה לדחות את הלא תעשה הוא רק כאשר אי אפשר לקיים את שניהם, אבל כאן הרי אפשר לחלוץ ולא לדחות את אחד מהם.

מיתיבי: הגמרא מקשה על דבריו מהברייתא הנ"ל שאם כרות שופכה בעל את היבמה קנה אותה, אפילו שהוא אסור בלאו להתחתן איתה, והרי הוא יכול לחלוץ ולקיים שניהם?

מכאן שנדחו דברי רבא האחרונים. ובאמת מדאורייתא חל יבום באלמנה בחייבי לאוין (אלמנה מהאירוסין/ ממזרת ונתינה/ סריס אדם), והסיבה שלא מייבמים אותה משום גזירה אטו ביאה שניה.

[לכאורה יש כאן תיובתא גם על דברי ר"ל שאמר את הכלל 'כל מקום וכו' – והגמרא להלן תיישב זאת].